

सवकार : कृषकेभ्यः बोजान ददात ।

कक्षा - पाँचवी

विषय - संस्कृत

पाठ ५ - परोपकार :

शब्द

अर्थ

परैषां

दूसरों का

उपकार :

उपकार

परस्परम्

आपस में

विना

विना

अतीव

अत्यंत

कठिनम्

कठिन

उत्तमा :

सबसे अच्छे

निरर्थकम्

बैकार

स्वीकृत :

स्वीकार किया गया

प्रशंसा

प्रशंसा

अष्टादश

अठारह

पुण्याय

पुण्य के लिए

पापाय

पाप के लिए

शब्द	—	अर्थ
धिक	—	धिककार
चर्म	—	चमड़ा
महर्षिः	—	महान ऋषि
नृपः	—	राजा
देहः	—	शरीर
श्रोत्रम्	—	कान
श्रुतेन	—	शास्त्र सुनने से
कुण्डलन	—	कुण्डल से
पाणिः	—	हाथ
कंकणैः	—	कंगन से
कायः	—	शरीर
करुणापराणाम्	—	दयालुओं का
चन्दन	—	चन्दन से
वृक्षाः	—	पेड़
नद्यः	—	नदियाँ
मेघाः	—	बादल
अम्भः	—	जल
फलानि	—	फल
शस्थम्	—	अनाज
वारिवाहा	—	बादल
विभूतयः	—	सम्पत्तियाँ

1. रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए —

- (क) प्रीषां उपकारः परीपकारः कथ्यते ।
 (ख) परीपकारः पुण्याय पापाय परपीडनम् ।
 (ग) मरणानन्तरम् अपि तेषां चर्म उपकरोति ।
 (घ) दयालुनां देहः परीपकारेण स्व शोभते ।
 (ङ) नद्यः परीपकाराय वहन्ति ।

2. संस्कृत में उत्तर लिखिए -

(क) कः परोपकारः कथ्यते ?

पैशा उपकारः इति परोपकारः कथ्यते ।

(ख) परोपकारः कस्मै भवति ?

परोपकारः पुण्याय भवति ।

(ग) महर्षि दधीचिः सुरेभ्यः किम् अयच्छत् ?

महर्षि दधीचिः सुरेभ्यः स्वअश्वीनि अयच्छत् ।

(घ) नृपः शिवः किमर्थं स्वमांसम् अयच्छत् ?

नृपः शिवः कपीतानां रक्षायै स्वमांसम् अयच्छत् ।

(ङ.) कक्षणापराणां कायः कथं विभाति ?

कक्षणापराणां कायः परोपकारेण विभाति ।

3. संस्कृत में अनुवाद कीजिए -

(क) उपकार से ही मनुष्य बड़ा कहलाता है।

उपकारेण एव मानवः महान् कथ्यते ।

(ख) उपकारहीन का जीवन धिक्कार है।

उपकारहीनस्य जीवमं धिक् अस्ति ।

(ग) उसने ब्राह्मण को दान दिया।

सः ब्राह्मणाय दानं अयदात् ।

(घ) नदी परोपकार के लिए बहती है।

नद्यः परोपकाराय वहति ।

(ङ.) दूसरों को पीड़ा देना पाप है।

पापाय परपीडनम् ।

5.5.2020

कक्षा - पाँचवी
विषय - संस्कृत

पाठ 5 - महात्मा गाँधी

शब्द	-	अर्थ
भारतवसुन्धरा	-	भारत की भूमि
जननी	-	माता
प्रारम्भिक शिक्षा	-	प्रारम्भिक शिक्षा
एकदा	-	एक बार
निरीक्षकः	-	निरीक्षक
आंग्लभाषायाम्	-	अंग्रेजी भाषा में
अशुद्धम्	-	गलत
उच्चशिक्षाय	-	उच्चशिक्षा के लिए
संकेतम्	-	इशारा
प्रतिस्वात्रयम्	-	तीन प्रतिस्वाष्ट्र
मॉसखानम्	-	मॉस खाना
मदिराम्	-	शराब
परस्त्रीम्	-	पराई स्त्री
मातृवत्	-	माता के समान
जीवनपर्यन्तम्	-	आजीवन
अहिंसया	-	अहिंसा से
सत्येन	-	सत्य से
स्वतन्त्रम्	-	स्वाधीन
बाल्यकालात्	-	बचपन से

1. निम्न स्थानों की पूर्ति कीजिए -

- (क) गान्धिनः जन्म पौखण्डर नामके नगरे अभवत् ।
- (ख) एकदा तस्य विद्यालये निरीक्षकः आगच्छत् ।
- (ग) तदा सः संकेतम् अकरोत् ।
- (घ) सेवाणि कार्याणि सिद्धान्त ।
- (ङ) जनाः श्रद्धया तं वापू इति कथयन्त ।

2. संस्कृत में उत्तर लिखिए -

(क) गान्धिनः जन्म कुत्र अभवत् ?
गान्धिनः जन्म पौरबन्दर नामके नगरे अभवत् ।

(ख) गान्धिनः जन्म कदा अभवत् ?
गान्धिनः जन्म अक्टूबर मासस्य द्वितीय दिनांके अभवत् ।

(ग) गान्धिनः पूर्ण नाम किम् आसीत् ?
गान्धिनः पूर्ण नाम मोहनदासकर्मचन्द्र गान्धी आसीत् ।

(घ) कार्याणि कथं सिद्धान्त ?
कार्याणि अहिंसया सत्येन च सिद्धान्त ।

(ङ) गान्धिनः पितः किं नाम आसीत् ?
गान्धिनः पितुः नाम कर्मचन्द्र गान्धी आसीत् ।

3. संस्कृत में अनुवाद कीजिए -

(क) भारतवर्ष सज्जनों का देश है ।
भारतवर्षम् सज्जनानां देशः अस्ति ।

(ख) महात्मा गाँधी राष्ट्रपिता थे ।
महात्मा गान्ध राष्ट्रपिता आसीत् ।

(ग) उन्होंने देश को स्वतंत्र कराया ।
सः देशम् स्वतन्त्रम् अकरोत् ।

(घ) वे सत्यवादी थे ।
सः सत्यवादी आसीत् ।

(ङ) अहिंसा में उनका दृढ़ विश्वास था ।
अहिंसे तस्य दृढ विश्वासः आसीत् ।